

3.
POPULAȚIA JUDEȚELOR
COVASNA ȘI HARGHITA.
ASPECTE ALE CONVIETUIRII INTERETNICE

---

*Anchetă coordonată de
CENTRUL DE CERCETARE A
RELAȚIILOR INTERETNICE
iunie-iulie 2000*

*Finanțată de
Fundația pentru o Societate Deschisă-România*

Marius Lazăr

PERCEPȚII IDENTITARE ȘI RELAȚII INTERETNICE ÎN SECUIME. ELEMENTE PENTRU O "DECONSTRUCȚIE" ȘI O "RECONSTRUCȚIE"

PROLOG: PRECIZĂRI ȘI PRECAUȚII NECESARE

Datele prezentate mai jos transcriu sumar rezultatele unei anchete sociologice realizate de Centrul de Cercetare a Relațiilor Interetnice (CCRIT) în perioada 25 iunie - 5 iulie 2000 în județele din Secuime (Székelyföld), ca parte a unui proiect intitulat "Deconstrucția și reconstrucția unei imagini: populația județelor Covasna și Harghita", finanțat de Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală împreună cu Fundația pentru o Societate Deschisă¹.

Cititorul curios să parcurgă ardele ei statistici poate avea, însă, suficiente motive să fie dezamăgit. Fiind vorba despre o cercetare al cărei principal obiectiv l-a reprezentat evaluarea relațiilor interetnice din regiunea cu cea mai întinsă locuire compactă maghiară a României, acestea sînt departe de a confirma imageria senzaționalistă sau doar picantă ce se țese în jurul județelor din Secuime - ceea ce "toată lumea știe" și "este de la sine înțeles" despre locuitorii lor: că aici găsești la tot pasul o ostilitate fățișă față de tot ce este românesc, care transpare începînd de la administrația locală pînă în cele mai mărunte gesturi cotidiene; că, astfel, dacă te afli în trecere, vânzătoarele de la magazin nu te servesc dacă nu vorbești ungurește; că românii de aici sînt "maghiarizați" sau - din alt punct de vedere - că, "venetici", ei manifestă o aroganță de stăpîn, disprețuind localnicii și obiceiurile lor; că - în general - starea de lucruri urcă tensiunea interetnică la cote explozive etc.

Reprezentările comune - stimulate din plin mediatico-politic - transformă Secuimea într-un tărîm exotic și întrucîtva străin, unde ordinea lucrurilor este pe dos, comparată cu aceea din celelalte regiuni ale țării. Ca în relație cu orice "terra incognita", spaime viguros întreținute se proiectează spre și dinspre locuitorii de aici, ase-

---

¹ Echipa CCRIT care a pregătit și coordonat ancheta în teren a fost formată din Irina Culic și Marius Lazăr, sociologi, cadre didactice la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, împreună cu asistenții de cercetare: Anca Covrig, Lorand Cziprian, Camil Postelnicu, Cristina Raț și Toma Ștefania.

meni reprezentărilor despre Străin; legendele despre Secuime² devin "adevăruri bine știute", criteriile normalității la care se raportează interpretările concurente ale evenimentelor depinzând de punctul de vedere "minoritar" sau "majoritar". "Hic sunt leones" pare să i se sugereze dintru început călătorului, jurnalistului sau cercetătorului care, "instruit" de pletora de istorisiri și zvonuri care precede orice contact cu zona, tatonează o vizită aici. De aceea, invitat să scriu câteva cuvinte introductive la rezultatele anchetei de mai jos, mă confrunt odată în plus cu delicatețea sarcinii.

Din experiența de sociolog îmi dau seama că leacul cel mai eficient împotriva perpetuării unor clișee precum cele de mai sus este doar informația corectă, de la sursă - așa cum își și propusese studiul CCRIT -, oferită în doze moderate și regulat. Numai că, aici, datele obținute nu cad pe un teren neutru, pasiunile politice și opiniile pre-formate impunând o prealabilă "deminare" a terenului.

Pe de altă parte, în contextul deseori inflammat emoțional în care sunt invocate problemele regiunii, observ că însuși termenul de "anchetă sociologică" cade oarecum inadecvat. Este poate util de aceea să precizez că sfera ei de competență rămîne una strict științifică. Cu alte cuvinte, cercetarea de față nu s-a născut din dorința de a amplifica o dispută și nici măcar de a o lămuri: ea nu își propune să judece sau să "facă dreptate", cât să explice, relevând resorturile mai profunde care motivează evoluțiile principalilor actori, în speranța că, astfel, va contribui la o mai exactă definire a problemelor. Rostul ei este de a ține în permanență analiza la distanță de intruziunile politicului, conform unei exigențe metodologice binecunoscute, care separă judecățile de valoare de judecățile despre valori.

Fiindcă au existat și "anchete parlamentare" (cum a fost aceea a comisiei parlamentare din 1991³, sau "vizita" inițiată de parlamentarii PDSR cu câțiva ani în urmă⁴) de "demascare" a "complotului" împotriva statului pus la cale zi de zi de secu - în fapt expediții de amenințare și intimidare, al căror efect nu a făcut decât să întărească reacția adversă față de orice intervenție venită de la Centru. Ele veneau să prelungească și după 1989 - în pofida promisiunilor de reformare democratică a politicii și administrației - mentalitatea autorităților regimului anterior. În fond, tratând în mod bizar cele două județe ca pe o zonă de ocupație (nu explic-

---

2 Denumirea regiunii trimite actualmente doar la două județe (Covasna și Harghita), cele care au și făcut obiectul cercetării, dar, din punct de vedere istoric, ea acoperă și o sumă importantă de localități ale județului Mureș.

3 *Vezi Raportul comisiei parlamentare de audiere a persoanelor care, după 22 decembrie 1989, au fost nevoite să-și părăsească locul de muncă și domiciliul din județele Harghita și Covasna*, București, 1991. Conflictele din zonă de după 1989 se explică aici prin "dorința maghiarilor și secuilor de a reveni la statutul de naționalități dominante în județele Harghita și Covasna" și care "a generat acțiunile antiromânești care fac obiectul raportului de față" (p.24).

4 *Partidul Democrației Sociale din România, Informare privind concluziile delegației parlamentare care a vizitat județele Covasna și Harghita. Propuneri pentru păstrarea identității românilor*, 1997.

it, firește: a se vedea aici spre exemplificare simbolistica autoritară implicită a uriașului monument stalinist dedicat soldatului român în Sfântu Gheorghe), statul ceaușist nu a făcut decât să producă și reproducă, în forme adesea puțin conștientizate, un discurs etnocratic autoritar despre propria sa putere și prin aceasta, implicit, al ilegitimității prezenței sale într-un teritoriu cu dominanță etnică "străină". Acesta ajungea, totodată, să releve odată mai mult limitele viziunii etatismului naționalist și a faliei ce separă specificul local al regiunii de principiile fondatoare ale statului. Trebuie astfel recunoscut că aici se află una dintre sursele importante de menținere a tensiunilor etnice care au afectat evoluția democrației românești și după 1989.

BANALITATEA COMPARAȚIILOR

Răspunsurile la ancheta sociologică a CCRIT trimit de aceea mai curînd la banalitatea conviețuirii cotidiene decât la conflictele și "atentatele la integritatea României" ce înlocuiesc imaginația catastrofică a politicienilor, alimentându-le apelurile atît de des inflamante.

Caracteristicile socio-economice ale populației de aici nu diferă prea mult de cele din alte regiuni, chiar dacă la anumite capitole zona pare a fi dezavantajată. Datele Recensămîntului din 1992 arată că ponderea populației urbane (46,9% pentru întreaga zonă) se află sub media pe țară (54,3% în 1992 și 54,9% în 1996) și sub media Transilvaniei (57,35%). Urbanizarea scăzută trebuie pusă, fără îndoială, pe seama indicelui scăzut de industrializare, element important în strategia de omogenizare regională a țării de care a uzat fostul regim comunist, dar care a fost inconsecvent aplicată în Secuime, comparativ cu alte județe cu un nivel similar de dezvoltare. Totuși, potențialul economic ridicat al comunelor (apropiat de al județelor Brașov și Sibiu, cu satele cele mai bogate) și plasarea la o valoare peste medie a indicelui de dezvoltare a capitalului uman⁵ echilibrează întrucîtva situația. De aceea, cu infrastructuri economice și rețele de transport deficitare, zona prezintă, totuși, un scor mai curînd mediu de dezvoltare raportat la ansamblul țării.

Nici mișcarea populației în interiorul județelor și în afara lor nu prezintă, la prima vedere, caracteristici ieșite din comun față de tendințele generale la nivelul întregii țări. O analiză recentă a fluxurilor migratorii din România⁶ conform datelor statistice ale ultimilor ani produce și o clasificare a județelor țării din perspectiva ratelor de plecare și a celor de sosire din și în județ. Aici, cele două unități departamentale secuiești se plasează la nivelul unor rate de plecare moderate, ponderea celor care se stabilesc aici din altă parte clasînd Harghita printre județele cu o rată mică de imi-

---

5 Mediu superior (Covasna) și mediu (Harghita), conform clasificărilor operate de Dumitru Sandu în *Spațiul social al tranziției*, Iași, Ed. Polirom, 1999, p.136-137.

6 Traian Rotariu, Elemér Mezei, *Asupra unor aspecte ale migrației interne recente din România*, în "Sociologie românească", serie nouă, nr.3, 1999, p.5-37.

grare iar Covasna printre cele cu o imigrare medie⁷. Direcția plecărilor din regiune, arată studiul, o constituie județul Mureș (pentru cea mai mare parte a celor care părăsesc Harghita) și județul Brașov (pentru covășneni)⁸.

Concluziile celor doi sociologi își află confirmarea și în datele Recensământului populației din 1992. Tabelul 1, construit pe baza acestora, relevă tendințele descreșterii populației zonei în ansamblul ei pe seama mai ales a migrației masive spre alte județe a harghitenilor.

Tabelul 1. Mișcarea populației înspre și dinspre județele din Secuime, conform datelor din Recensământul populației din 1992

Județul	Și-au schimbat domiciliul în același județ	Intrați din alt județ	Plecați în alt județ	Sold migratoriu
Covasna	44.140	36.032	34.342	1.690
Harghita	62.539	33.160	62.501	-29.341
Total	106.679	69.192	96.843	-27.651

Astfel, aproape jumătate (49%) din covășnenii care pleacă spre alte județe se îndreaptă spre județul Brașov, alte direcții importante ale fluxului migrator al acestora fiind înspre Harghita (9,8%), București (6,4%) sau Mureș (6,2%). Harghitenii, în schimb, preferă în primul rând Mureșul (24,9% din migrații în afara județului), iar apoi, în ordine, Brașovul (12,9%) și Covasna (12,3%).

Schimbul de populație migrantă între cele două județe secuiești are loc în favoarea Covasnei, care primește 7668 de locuitori din Harghita, față de numai 3365 cât trimite spre același județ învecinat.

Zonele de proveniență ale celor care imigrează în Secuime reprezintă proximitatea ardeleană a regiunii, cu un adaus destul de important - dar nu decisiv - din partea județelor învecinate moldovene. Astfel, în Covasna se vine mai ales din județul Brașov (26,7% din populație imigrantă), Harghita (21,3%), Mureș (11,1%) și Bacău (9,3%). În Harghita - din Mureș (32,9%), Bacău (13,7%), Covasna (10,1%), Neamț (8,9%) și Brașov (7,3%).

MIGRAȚIE INTERNĂ ȘI "COLONIZARE"

În ciuda acestor aparente banale, migrația internă a populației - la nivelul intrărilor și ieșirilor din regiune - reprezintă totuși un subiect permanent de discorde. La nivelul discursului reprezentanților politici ai maghiarimii se invocă adesea de o "colonizare românească" operată de regimul ceaușist în scopul alterării compoziției etnice a zonei, avertizând asupra potențialei sale resuscitări. În discursul politic al partidelor naționaliste românești, în schimb, se vorbește de români

⁷ *Ibidem*, p.28.

⁸ *Ibidem*, p.23.

”alungați” de maghiari după 1989 și de persecuții cu substrat etnic îndreptate împotriva celor rămași. Ambele poziții încearcă să producă argumente empirice, fără ca acestea să convingă prea mult, în afara angajamentelor politice evidente - iar datele recenzistice oficiale publicate pot cu greu confirma, cum se vede, una sau alta dintre afirmații.

La mijloc se află, pe de o parte, teama de asimilare a populației maghiare din Ardeal de către majoritatea românească, frecvent afișată în discursul elitelor, deși nu aceasta ocupă primul loc în ierarhia motivelor de îngrijorare ale populației - iar la secuți, care trăiesc într-o zonă unde sunt majoritari, ea este și mai puțin prezentă⁹. Ca motiv discursiv, ”asimilarea” face parte din tema mai largă a conservării identității, îndeplinind o funcție defensiv-integratoare, ce asigură solidaritatea comunității etnice prin invocarea amenințărilor (nu contează dacă ele sunt reale sau imaginare) la adresa ei. Examinată însă pe o durată ceva mai lungă, ponderea demografică a maghiarilor din județele secuiești prezintă o tendință ușoară de scădere (vezi procentajele din tabelul 2), care alimentează stresul demografic. Perspectiva ”extincției” se înfățișează maghiarilor ca o forță implacabilă, ale cărei cauze sunt plasate, la nivelul percepției comune, mai puțin într-un sistem de determinante demografice obiective (tendința de îmbătrânire a populației, scăderea ratelor de fertilitate, tendințele de emigrare etc), cât într-un proiect destinal.

Tabelul 2. Ponderea populației maghiare în Covasna și Harghita, la recensămintele din 1966, 1977 și 1992

	Covasna	Harghita
Proporția maghiarilor în județ – 1966	79,40	88,10
Proporția maghiarilor în județ – 1977	77,90	84,50
Proporția maghiarilor în județ – 1992	75,20	84,70

Pe de altă parte, distribuția etno-demografică în profil rural/urban indică, poate în ciuda așteptărilor, o prezență românească comparativ mai importantă la orașe decât la sate (25,1% în orașele din Covasna, față de 21,08% în satele aceluiași județ - și în Harghita 17,13% la oraș, față de 10,02 la sat) - iar diferența trebuie pusă pe seama arilor de recrutare a noilor veniți în procesul urbanizării. Cum indică tabelul de mai jos, imigrația urbană a populației românești are loc într-o măsură semnificativ mai mare pe seama celor care se stabilesc în județ din afara regiunii, comparativ cu maghiarii, care vin spre oraș mai degrabă din interiorul Secuimii.

---

⁹ Conform datelor din arhiva CCRIT, ierarhia îngrijorărilor maghiarilor din Secuime, într-o listă închisă, este: sărăcirea progresivă, emigrarea, naționalismul românilor, slăbirea identității maghiare, conflictele din cadrul UDMR, asimilarea, izbucnirea unui conflict interetnic și slăbirea credinței religioase. Cum se poate observa, temele de natură economică și socială primează, față de cele cu coloratură etnică.

Tabelul 3. Proveniența populației din Secuime, pe etnie și mediu de rezidență

Eșantion			Rezidență în		Total
			Rural	Urban	
Români	Mobilitate: Zona de proveniență	Nu-și schimbă domiciliul	67,7%	40,7%	53,5%
		Veniți din Secuime	9,0%	12,4%	10,8%
		Veniți din afara Secuimii	23,3%	47,0%	35,8%
	Total		100,0%	100,0%	100,0%
Maghiari	Mobilitate: Zona de proveniență	Nu-și schimbă domiciliul	64,0%	47,0%	56,2%
		Veniți din Secuime	28,3%	34,7%	31,2%
		Veniți din afara Secuimii	7,7%	18,3%	12,6%
	Total		100,0%	100,0%	100,0%

Ancheta CCRIT a reușit însă să traseze și principalele tendințe ale imigrărilor în localitățile din zonă, raportat la cele două grupuri etnice. Astfel, în ambele comunități poate fi pusă în evidență tendința dominantă de schimbare a domiciliului de la sat la oraș, la migrații din interiorul și din exteriorul zonei, ca efect al industrializării și creșterii nevoii de cadre - și de la oraș la oraș, mai ales a indivizilor cu studii medii și superioare. Există și o semnificativă tendință inversă, de migrare din urban în rural, mai frecventă la maghiarii originari din Secuime, pe care trebuie să o punem în legătură cu tendințele recente de abandon a orașului de către cei recent urbanizați, sub efectul declinului industriei, și de întoarcere spre localitățile natale unde aceștia dețin proprietăți.

La țară, schimbările de domiciliu au loc mai ales ca efect al căsătoriilor. Cum era de așteptat, o mare parte a celor care se mută dintr-o localitate în alta sunt femeile care își însoțesc soții în localitățile de baștină - iar fenomenul vizează în cea mai mare măsură mișcări locale de populație, la nivelul județelor din Secuime. O tendință specifică o reprezintă, însă, printre români, imigrările în localitățile rurale din regiune a celor cu o calificare în domeniul industrial (absolvenți de școli profesionale și de ucenici, recrutați preponderent din Moldova) și a cadrelor cu studii superioare, veniți din județe din afara Covasnei și Harghitei. De notat aici și că, în general, imobilitatea (cei care nu își schimbă domiciliul) tind să aibă nivele de școlarizare inferioare.

În urban, imigrările pun în evidență mult mai bine un pattern de diferențiere etnică. Și aici, printre români, imobilitatea se asociază cu absența unor certificate de calificare (face aici excepție un segment important al moldovenilor stabiliți în

ultimele decenii, ce se distinge prin nivelul scăzut de școlarizare): localnicii apar într-o mai mare măsură ca absolvenți de școli generale și licee, spre deosebire de noii veniți, care posedă diplome de absolvire a școlilor profesionale (un al doilea segment al celor sosiți din județele moldovene) și de absolvire a facultăților (la cei ce provin din alte localități din Secuime, din Transilvania sau Muntenia).

Există, prin urmare, două sensuri migratorii la nivelul populației românești: unul dinspre Moldova, asociat cu o populație care vizează preponderent acoperirea necesarului de forță de muncă în industrie - și unul al sosirilor dinspre județele ardelenne sau (în mai mică măsură) muntene, care vizează posturile cu calificări superioare.

Și la maghiari, imigrarea în urban are loc la două niveluri. Subiecții cu studii medii tind să fie întâlniți în mai mare măsură printre localnici decât ceilalți. Noii veniți, însă, manifestă la rândul lor două tendințe: una e dată de recrutările regionale "interne" - a imigranților născuți în Covasna și Harghita, care acoperă, proporțional, cea mai mare parte a indivizilor cu studii gimnaziale; a doua tendință este a recrutărilor "externe", de cadre cu studii superioare provenite mai ales din județele din Ardeal.

În concluzie, migrațiile interne indică trenduri diferențiate: dacă, la maghiari, imigrarea este predominant "internă" (la nivelul regiunii reprezentate de localitățile din Secuime), la români migrațiile sunt "externe", proporția celor care vin din afara zonei fiind mai mare decât a celor ce vin dinăuntru ei:

Tabelul 4. Zonele de proveniență ale imigranților din Secuime, pe principalele grupuri etnice (% din eșantion)

		Eșantion		Total
		Români	Maghiari	
Mobilitate: Zona de proveniență	Nu-și schimbă domiciliul	53,5%	56,2%	55,7%
	Veniți din Secuime	10,8%	31,2%	27,7%
	Veniți din afara Secuimii	35,8%	12,6%	16,6%
Total		100,0%	100,0%	100,0%

Fenomenul este unul constant, fiind întâlnit și înainte și după 1989. Diferențe între cele două perioade se resimt mai ales la nivelul grupului românesc, unde intrările de după 1989 se diminuează pe seama celor care vin în Secuime din alte județe, proporțional mai puțini decât înainte de acest an. Structura educațională a zonei - în corelație cu cea profesională - care apare în prezent proporțional distribuită între etnii, relevă totuși un ușor deficit de cadre superioare la românii din mediul urban și o relativă supraponderare a românilor cu studii inferioare din rural. Ceea ce pare să justifice, în perspectivă apropiată, o politică de satisfacere a nevoii de cadre, greu de acoperit prin apelul la resurse umane predominant interne, precum la maghiari.

Tabelul 5. Nivelul studiilor și rezidența la populația românească și maghiară din Secuime (% din eșantion)

Rezidență în:	Nivel de studii	Eșantion		Total	
		Români	Maghiari		
Rural	Nivel de studii	Șc. generală	41,0%	36,4%	37,1%
		Șc. profesională	25,7%	32,7%	31,6%
		Liceu	24,3%	23,8%	23,9%
		Post-liceal/facultate	9,0%	7,2%	7,5%
	Total	100,0%	100,0%	100,0%	
Urban	Nivel de studii	Șc. generală	16,6%	15,3%	15,6%
		Șc. Profesională	25,6%	20,0%	21,1%
		Liceu	35,8%	39,3%	38,7%
		Post-liceal/facultate	22,0%	25,3%	24,7%
	Total	100,0%	100,0%	100,0%	

Astfel, dacă teza "colonizării" pare să-și găsească suficiente argumente în datele prezentate, fenomenul apare în prezent oricum stopat. Indirect, ea a fost confirmată însă tocmai de aceia care, în anchetele lor cu substrat politic, se mobilizaseră să o disimuleze. Pomenind, într-un excurs istoric introductiv, de "favorizarea populației maghiare și secuiești" din fosta Regiune Autonomă Maghiară, *Raportul parlamentar* din 1991 tratează politica regională a regimului Ceaușescu în cadrele unei tentative de "renaționalizare" post-staliniană a Secuimii în felul următor: "Perioada de favorizare a maghiarilor și secuilor a durat pînă la sfîrșitul anilor '60. După 1970, treptat, autoritățile centrale au încercat să echilibreze balanța raporturilor interetnice; procesul acesta s-a accentuat după 1980. Astfel, s-au înființat mai multe școli și clase românești, în județele Harghita și Covasna; a fost trimis un număr mai mare de profesori români în zonă; s-au luat măsuri de respectare a limbii oficiale a statului și a tuturor însemnelor de stat românești etc. S-au făcut unele excese, ca înființarea unui număr de clase cu limba de predare română mai mare decât ponderea reală a românilor, aceeași încălcare a proporției în ce privește cadrele de conducere din întreprinderi și unități administrative. Aceste erori ale conducerii comuniste au făcut populația maghiară și secuiască să identifice greșit poporul român cu conducătorii de atunci ai țării și de aceea acțiunea antidictatorială a fost confundată cu o acțiune antiromânească"¹⁰.

Elogierea unor asemenea practici¹¹ (chiar dacă într-un limbaj de plenară care recunoaște că "s-au făcut și unele excese" de către "conducerea comunistă",

10 *Raportul comisiei parlamentare de audiere a persoanelor care, după 22 decembrie 1989, au fost nevoite să-și părăsească locul de muncă și domiciliul din județele Harghita și Covasna*, București, 1991, p.23-24.

11 Ultimii ani ai regimului Ceaușescu au impus o politică de restrângere drastică a învățământului de limbă maghiară, chiar acolo unde maghiarii erau majoritari. Datele Ministerului Învățământului de atunci relevau, la nivelul învățământului liceal din județul Harghita, o scădere progresivă a ponderii elevilor maghiari care studiau în limba maternă: de la 91,5%, în anul școlar

tovarăși!) ține în fond nu numai de o anumită rigiditate administrativă centralizatoare, ci și de incapacitatea de a le evalua consecințele pe termen lung. Cu atât mai ciudate vor apare, de aceea, soluțiile "pacificatoare" care le reactualizează¹².

LOGICA COMPETIȚIEI : PONDERILE DEMOGRAFICE ȘI JOCUL MAJORITAR /MINORITAR

Elementul care individualizează regiunea rămâne astfel configurația etno-demografică locală, o realitate capabilă să sfideze datele geografiei mentale și afective a națiunii omogene. Alături de autoidentificare explicită (prin declararea naționalității la recensământ) cercetarea a pus în evidență și alte criterii de identificare etnică: identificare prin limba maternă, (inclusiv uzul limbii în familie), prin descendență (raportare la etnia părinților și a bunicii), identificare în termeni teritoriali. Cele două grupuri apar astfel bine diferențiate, cel românesc fiind mult mai omogen decât s-ar putea prevedea din condiția conviețuirii cu maghiarii. Demarcațiile etnice - între care homogamia căsătoriilor și utilizarea limbii materne în familie sunt indicatorii cei mai importanți - se mențin, chiar dacă distanțele intercomunitare declarate nu sunt mari. Descendența etnică mixtă (prin care cel puțin un părinte sau bunic este de altă etnie decât cea declarată a subiecților) este de 15% la români și 10% la maghiari - valori apropiate de cele medii la nivelul Ardealului (15%). În aceste condiții, este greu de evidențiat un proces de asimilare a minorității românești din partea majorității maghiare deasupra unui nivel previzibil, dat de tendința generală, la nivelul Ardealului, de omogenizare etnică a teritoriilor cu populații mixte în favoarea majoritarilor. (Ne referim aici la zonele unde una din populații este într-o condiție clar minoritară, nu și la cele cu paritate etno-demografică). Fenomenul nu ar putea fi caracterizat mai exact, însă, decât pe o secvență temporală de mai multe decenii.

Pe de altă parte, cu o majoritate maghiară de 75,2% din totalul populației în Covasna și 84,7% în Harghita, regiunea delimitată de cele două județe impune o logică adaptată a funcționării raporturilor majoritari-minoritari.

Care este, însă, cadrul lor de funcționare general?

Cercetări anterioare ale CCRIT au scos în evidență o dependență a tensiunilor

1984-1985, ei ajungeau la 83% în 1985-1986, 67,1% în 1986-1987 și 55,5% în 1987-1988. O diminuare cu 36% în numai patru ani școlari! La nivelul întregii țări, în 1989, făceau cursuri în limba română 59% din elevii de liceu maghiari; din 7.091 studenți maghiari, învățau în limba maternă - câteva discipline doar - un număr de 527!

12 *Informare privind concluziile delegației parlamentare care a vizitat județele Covasna și Harghita. Propuneri pentru păstrarea identității românilor*, redactată de PDSR în 1997, recomanda măsuri asemănătoare de "îmbunătățire a situației etnice în județele Harghita și Covasna" prin - între altele - adoptarea de măsuri specifice unor "zone speciale" sau prin "stimularea românilor care prin natura muncii (militari, polițiști, învățământ, cultură, agricultură, turism ș.a.) vor să se stabilească în aceste zone" (p.20).

interetnice de compoziția etno-demografică a localităților. Există o variație a percepțiilor intercomunitare în funcție de ponderea pe care o dețin majoritarii și minoritarii din regiune. Astfel, având în vedere două comunități etnice în competiție răspândite în mod diferit pe un anumit teritoriu - cum este cazul românilor și maghiarilor din Transilvania -, se poate afirma că adversitatea declarată față de reprezentanții grupului concurent este mai mică în zonele unde cele două grupuri coexistă decât acolo unde populația este perfect omogenă.

Explicația constă în diferența dintre imaginea "celuilalt" percepută prin intermediul mijloacelor de comunicare în masă și imaginea condiționată totodată de interacțiunile directe între membrii de diferite etnii ai comunităților. Imaginile despre "celălalt" formate exclusiv prin mass-media sau prin zvon depind de încărcătura emoțională a mesajului mediatic. Acesta se referă la reprezentantul celeilalte etnii ca la un Străin Absolut, ale cărui trăsături imaginate îl îndepărtează de caracteristicile familiare ale grupului de apartenență și îl plasează într-o postură amenințătoare, de potențial dușman. Contactul direct cu indivizii de etnie diferită, în schimb, reduce distanța socio-perceptivă pînă la dimensiunile Străinului Familiar - ("ungurul/românul/țiganul nostru", care e mai cumsecade decât "ungurii/românii/țiganii ceilalți" în general) - ale cărui caracteristici și reacții sunt ușor de controlat, dacă se adoptă un comportament adecvat.

Alteritatea etnică problematică se definește astfel mai curând la nivelul "comunității imaginare" decât la acela al relațiilor inter-comunitare din localitate, în raport cu care indivizii nutresc sentimentul că posedă suficiente mijloace pentru a le ține sub control. Sursa conflictului e proiectată de regulă în afară, "adevăratele motive" generatoare de conflict fiind atribuite și "explicate" de regulă prin referire la grupul "celorlalți" - fie ei competitori sau simpli intruși: pentru conservarea status-quo-ului, orice intervenție exterioară este condamnată. Indivizii manifestă astfel încredere în capacitatea de a-și gestiona ei înșiși problemele comunitare, dar se tem de factorii exteriori. Unul dintre reflexele comportamentale dominante în raportarea la conflict constă de aceea în marcarea graniței dintre comunitar și extracomunitar și neutralizare prin excludere a factorilor sau persoanelor din exterior care pot influența sau interfera cu potențialul conflict. Mecanismele de stereotipizare și clișeele pot, astfel să funcționeze și în beneficiul conservării unui echilibru interetnic - și atunci construiesc ele însele un mecanism de solidarizare comunitară, non-conflictual.

Pe această bază, comunitățile mixte reușesc să-și reglementeze tensiunile instituind norme tacite, de evitare a conflictelor, prin care trasează în permanență frontiere între ei și ceilalți, dar și zone de contact. Nu este vorba atât de atitudini "mai tolerante", cât de un proces social de construire a toleranței ca instrument de exercitare a unui control asupra conflictului potențial - prin care se ajunge ca, deși admise în teorie, divergențele cu ceilalți să nu izbucnească. Astfel, discreția și evitarea situațiilor provocatoare este conduita recomandată, chiar dacă senti-

mentele - în care domină mai întotdeauna teama - sunt de cele mai multe ori reprimare. Ca strategie cotidiană, de evitare a conflictului, aceasta este și forma obișnuită în care se realizează, de fapt, "armonizarea" relațiilor la nivel comunitar: implicit, se instituie un "embargo" asupra temei disensiunilor etnice, interdicție ce condamnă în fașă incitarea și discursul provocator. E o convenție ce nu exclude amabilitatea, dar care suspendă nedefinit dezbaterile clarificatoare. Raportată la mecanisme de situare "in-group" și "out-group", ea generează în același timp mecanisme de umanizare și ritualizare a relațiilor de adversitate prin care acestora li se diminuează potențialul exploziv. (Așa se explică și paradoxul prin care, deși o mare parte din ardeleni acceptă că există relații conflictuale între români și maghiari, conflictele efective cu substrat etnic aproape că lipsesc). Cifrele din tabelele 6 și 7, extrase din baza de date a *Ethnobarometrului* realizat de CCRIT sub patronajul Centrului de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală¹³ (vezi infra) vin să ilustreze fenomenul descris, urmărind - cu referire specială la Secuime - variațiile percepției naturii relațiilor dintre români și maghiari.

În alt plan, ponderea minorităților în localitate face și ea să varieze percepția tensiunilor. Comunitățile aflate la paritate întrețin cele mai tensionate relații, adversitatea - simbolică sau efectivă - exprimându-se nu de puține ori fățiș. Cu cât minoritatea este mai mică, în schimb, cu atât majoritatea tinde să-și exprime mai relaxat toleranța, iar minoritatea înclinația spre compormis. Aici, explicația ține de potențialul mobilizator al comunităților în eventualitatea unui conflict deschis: cu cât raportul etno-demografic este mai strâns, cu atât capacitatea de mobilizare și șansele celor aflați în minoritate sunt mai mari, comunitățile având tendința să se polarizeze, nelăsând spațiu de exprimare nemobilizațiilor (este și motivul care a făcut posibilă apariția conflictului din martie 1990 la Târgu Mureș, ale cărei efecte se resimt în mentalitatea locuitorilor până azi). La acest nivel rolul elitelor este capital: conflictul va fi unul care, în fond, pune în joc pozițiile membrilor acestora, care sunt cele mai motivate să tranșeze situația de partea lor¹⁴.

Tot spre o explicație prin competiție interelitară a tensiunilor converg prin urmare și datele analizei noastre. Schimbările survenite în 1989 în Secuime s-au petrecut, ca în alte părți de altfel, sub presiunea tendinței intempestive a populației de reparație a nedreptăților suportate înainte de 1989, pe de o parte, mândria civică asociindu-se aici cu mândria națională și comunitar-locală - tot așa cum competențele tehnice în

---

13 Vezi aici și Marius Lazăr, *Transilvăneni* la vol. *Mize reformatoare și controverse etnice în alegerile generale din 1996* și Istvan Horvath, Marius Lazăr, "Reinventarea" localului și relațiile interetnice, în Irina Culic, Istvan Horvath, Cristian Stan, *Reflecții asupra diferenței*, Cluj, Editura Limes, 1999.

14 Vezi și: Research Center for Interethnic Relations, *Ethnobarometer*. Interethnic relations in Romania, May-June 2000, financed by the United States Agency for International Development, second, revised edition, October 2000.

Tabelul 6. Dintre următoarele expresii, care descriu mai bine relațiile dintre românii și maghiarii din România?

Țanțion	Pondere românilor	Zone ale țării	Conflict	Colaborare	Ignorare reciproc	Altceva	Nu pot aprecia	Total
Români	Majoritate	Restul	16,5%	42,7%	17,0%	3,0%	20,9%	100,0%
		Secuime	14,3%	37,6%	18,0%	1,5%	28,6%	100,0%
	Paritate	Restul	13,2%	33,8%	19,1%	7,4%	26,5%	100,0%
		Secuime	29,8%	42,6%	12,8%	6,4%	8,5%	100,0%
	Minoritate	Restul	5,0%	65,0%	15,0%	-	15,0%	100,0%
		Secuime	12,3%	56,6%	19,8%	1,9%	9,4%	100,0%
Maghiari	Majoritate	Restul	30,5%	23,8%	28,1%	1,6%	16,0%	100,0%
		Secuime*	50,0%	50,0%	-	-	-	100,0%
	Paritate	Restul	43,0%	17,0%	23,7%	0,7%	15,6%	100,0%
	Minoritate	Restul	45,9%	19,4%	24,1%	0,6%	10,0%	100,0%
		Secuime	33,0%	23,8%	24,7%	1,3%	17,2%	100,0%
	Total			24,1%	34,9%	20,4%	2,3%	18,3%

*Doar patru subiecți în căsuță

Tabelul 7. Dintre următoarele expresii, care descriu mai bine relațiile dintre românii și maghiarii din zona în care trăiți?

Țanțion	Pondere românilor	Zone ale țării	Conflict	Colaborare	Ignorare reciproc	Altceva	Nu pot aprecia	Total
Români	Majoritate	Restul	6,7%	62,0%	9,8%	4,3%	17,3%	100,0%
		Secuime	7,5%	54,9%	13,5%	6,8%	17,3%	100,0%
	Paritate	Restul	2,9%	70,6%	11,8%	7,4%	7,4%	100,0%
		Secuime	10,6%	68,1%	14,9%	4,3%	2,1%	100,0%
	Minoritate	Restul	-	87,5%	6,3%	-	6,3%	100,0%
		Secuime	10,4%	67,9%	16,0%	1,9%	3,8%	100,0%
Maghiari	Majoritate	Restul	13,0%	44,9%	32,7%	2,0%	7,5%	100,0%
		Secuime*	50,0%	50,0%	-	-	-	100,0%
	Paritate	Restul	25,9%	32,6%	31,1%	-	10,4%	100,0%
	Minoritate	Restul	8,2%	41,2%	40,6%	6,5%	3,5%	100,0%
		Secuime	6,6%	43,6%	22,9%	10,1%	16,7%	100,0%
	Total			10,3%	51,3%	22,7%	4,8%	10,9%

*Doar patru subiecți în căsuță

activitate, în interiorul regiunii, sau naționalismul etatist înafara ei, au reprezentat, pentru fostele cadre ale regimului, ultimele resurse de legitimitate aruncate în joc în vederea conservării pozițiilor dominante. Naționalismul, prin urmare, a putut fi instrumentalizat și de cei aflați în ofensivă și de către defensivi: pentru secui, opresiunea unei dictaturi comuniste personale a putut fi ușor exprimată ca opresiune națională totodată - în timp ce perdanții pozițiilor și-au putut justifica prestațiile anterioare prin fidelitate față de statul-națiune, nu atât față de dictator. O parte a lor, plecați din zonă, s-au putut odată mai mult victimiza în ipostaza de "patrioți" dislocați prin forță dintr-o înaltă misiune, nu în aceea de foste cadre ale regimului comunist.

LOGICA AUTOSITUĂRILOR: MAJORITARI ÎN MINORITATE, MINORITARI ÎN MAJORITATE

Un asemenea paradox devine posibil în condițiile inversării raporturilor de dominație între majoritari și minoritari pe care o impune configurația etnică a regiunii.

Pentru că, la urma urmei, întrebarea rămâne: cine (mai) este aici majoritar și cine minoritar? Compoziția etnică inversată, în raport cu structura ei la nivelul întregii țări, răstoarnă clișeele asupra raporturilor dintre majoritari și minoritățile etnice. Fiindcă, de fapt, ambele comunități - și cea maghiară și cea românească - nutresc autosituări și atitudini contradictorii în raport cu autodefinirea națională, pe de o parte și jocul conviețuirii interetnice pe de alta.

Desigur, în mare, și românii și maghiarii își construiesc identitatea națională în termenii marilor discursuri despre națiune din secolul XIX: identitatea națională apare ca o chestiune ce ține atât de o componentă genetică (înaintași de aceeași etnie) cât, mai ales de una culturală - limba maternă și atașamentul față de cultura și simbolurile naționale - și de solidarizare prin autodeclararea ca român sau maghiar. Totuși, diferențele sunt semnificative și țin de ponderile diferite pe care atributele definirii naționalității prin cetățenie (română, la români - și ungară, la maghiari). Românii leagă mai mult naționalitatea de stat și de teritorialitate decât maghiarii, care se raportează mai curând la itemi de solidaritate comunitară: limbă maternă, atașament față de cultura maghiară etc. Definirea ca națiune culturală a maghiarilor din Transilvania răspunde astfel nevoii acestora de a nu se separa de "maghiarime" făcând o disociere netă între loialitatea față de stat și loialitatea față de națiune, coapartența simbolică pe care o exprimă cultura - chiar în forma culturii de adopție - fiind substitutul unei coapartențe teritoriale fără șansă de a fi realizat (vezi datele din tabelul 8)¹⁵.

15 Cf. și datele anchetei CCRIT din 1997: *Români și maghiari în tranziția postcomunistă. Imagini mentale și relații interetnice în Transilvania*, coordonată de Irina Culic, Horváth István, Marius Lazăr și Magyarai Nándor László (Cluj-Napoca, 1998).

Ca reprezentanți ai națiunii dominante în stat, românii se așteaptă astfel să fie luați în seamă și acceptați să se impună ca majoritari. Impregnați de ideologia etatist-naționalistă pe care o induce conceptul lor identitar, ei își etalonează așteptările în funcție de prescripțiile mentalitare ale grupului național dominant. Au în schimb parte de un tratament când condescendent din partea maghiarilor din zonă (sunt cumsecade, fiindcă sunt "românii noștri"), când plini de suspiciune, pentru că ei apar totodată drept o prelungire locală a instanțelor de supraveghere ale statului, fiind totodată percepuți ca reproducând la nivel regional discursul autorității oficiale. Se confruntă, cu alte cuvinte, cu situația obiectivă de minoritar.

Tabelul 8. Autodefinirea identității naționale la români și maghiari: "După părerea dvs., care sunt cele mai importante trei lucruri pentru ca cineva să fie considerat român/maghiar?"

Definiții ale identității naționale	Românii despre români			Maghiarii despre maghiari		
	Restul țării	Secuime	Total	Restul țării	Secuime	Total
Să fie născut în România/Ungaria	56,4%	47,4%	54,3%	3,9%	0,9%	3,0%
Să aibă cetățenie română/ungară	37,1%	33,4%	36,2%	9,3%	5,5%	8,2%
Limba maternă să fie limba română/maghiară	41,8%	43,9%	42,3%	80,0%	88,5%	82,5%
Să fie botezat într-o biserică românească/maghiară	30,1%	30,0%	30,1%	26,9%	15,3%	23,5%
Să locuiască în România/Ungaria	18,2%	21,6%	19,0%	2,5%	2,1%	2,4%
Să respecte drapelul național românesc/maghiar	14,8%	24,7%	17,1%	16,9%	18,3%	17,3%
Să simtă cultura română/maghiară ca fiind cultura lui	23,2%	19,5%	22,3%	41,0%	53,6%	44,7%
Să se simtă român/maghiar	40,2%	47,4%	41,8%	62,0%	68,1%	63,8%
Să respecte obiceiurile românilor/maghiarilor	22,5%	20,9%	22,2%	26,0%	18,7%	23,9%
Să vorbească limba română/maghiară în familie	14,7%	10,1%	13,7%	24,1%	28,9%	25,5%

Maghiarii din Secuime în schimb, obligați să se refere în permanență la România ca la un stat exclusiv național, ajung să se autoreprezinte cu precădere în cadrele discursului identitar minoritar, acuzând orice tentativă de discriminare și de impunere abuzivă a autorității de stat. Ei suspectează drept asimilaționiste politicile de integrare din partea autorităților și transformă chiar discriminarea potențială în resursă pentru întărirea unui discurs etnocentrist. Totodată, ei înclină să proiecteze același discurs și asupra minorității românești, peste care acesta se refractă amplificat, ca o amenințare ce afectează însăși cadrele culturale ale supraviețuirii etnice. Românii experimentează, în aceste condiții, pe pielea lor, ceea ce maghiarul din altă parte a Transilvaniei resimte la contactul cu etnocentrismul majorității românești, iar maghiarii ajung să preia - aproape fără să-și dea seama - deferența plictisită față de problemele celui în minoritate.

Fiindcă a fi majoritar înseamnă să te confrunți cu problemele celui alt incidental, fără ca de aceasta să-ți depindă prea mult viața. Dar a fi minoritar înseamnă a suporta această condiție în fiecare zi, fără posibilitate de evadare. De aceea reacțiile vor fi mereu disproporționate, când vine vorba de revendicări sau probleme ridicate de minoritari: indiferență iritată la reprezentanții majorității ("Ce vor, dragă, iară ăștia?") și hiper-reactivitate în fața obstacolului real sau imaginar.

Jocul majoritate - minoritate ajunge să fie, finalmente, un joc de roluri variabil în funcție de sistemul de referință - iar aparentele "schizofrenii" sau "confuzii identitare" - modalități de gestionare contradictorie a unor conflicte de rol. Aceleași lucruri ca maghiarii în minoritate tind să-l afirme și românii minoritari: să aprecieze, de pildă, în mai mare măsură decât majoritarii că relațiile dintre români și maghiari sunt mai rele după 1989 decât erau înainte. Asemeni maghiarilor care trăiesc în minoritate, și românii minoritari cred că la ocuparea unui loc de muncă sau în afaceri sunt într-o mai mare măsură avantajați membrii grupului majoritar. Majoritarii, în schimb, - fie ei români sau maghiari - au mereu tendința să afirme că nu contează naționalitatea, că ordinea socială pe care ei o reprezintă (pentru că îi face implicit responsabili prin statutul de majoritar) este echitabilă și că în această ordine ei oferă șanse egale de afirmare celorlalți. Discursul majoritar este în esență același, fiind asignat unui rol social și nu unei etnii particulare.

Jocuri de roluri, strategii duble, moduri combinate de supraviețuire și - adesea - măști. Dincolo de ele rămâne însă banalitatea conviețuirii... Lectură plăcută!

**RĂSPUNSURI LA CHESTIONARUL
ANCHETEI SOCIOLOGICE:
"POPULAȚIA JUDEȚELOR COVASNA ȘI HARGHITA.
ASPECTE ALE CONVICȚIUNII INTERETNICI"**

---

25 iunie - 5 iulie 2000

DATE TEHNICE:

Ancheta a fost realizată în perioada 25 iunie - 5 iulie 2000.

Eșantion de 1282 de subiecți, reprezentativ pentru populația de etnie română și maghiară din județele Covasna și Harghita, selectați din 40 de localități urbane și rurale ale județelor, distribuiți din punct de vedere etnic astfel:

- Români: 632 (ponderat: 145 subiecți)
- Maghiari: 650.

Eroare maximă admisă:

- în subeșantionul românesc: +/- 3,97%, p = 0,05
- în subeșantionul maghiar: +/- 3,92%, p = 0,05

Pe întregul eșantion: (talie eșantionului ponderat, prin ajustarea proporției de subiecți de etnie română la nivelul raportului români-maghiari în cele două județe: 795 subiecți). Eroare maximă admisă: +/- 3,54%, p = 0,05

Metoda de eșantionare: eșantionare probabilistă, multistadială, multistratificată, cu suprareprezentarea populației românești din zonă.

Subiecții au fost chestionați în limba lor maternă, după ce în prealabil au fost identificați etnic (prin întrebarea operatorului: "Spuneți-mi dacă în familia dvs. există cineva care s-a declarat la recensământ sau se declară de naționalitate română /maghiară"?)

CARACTERISTICI GENERALE ALE POPULAȚIEI

Caracteristici generale ale populației investigate:

Structura pe mediul de rezidență:

Județul	Covasna	Harghita
În urban	52,69	45,67
În rural	47,31	54,33
Total populație	100 %	100 %

Structura pe sexe:

Județul	Covasna	Harghita
Bărbați	49,45	50,02
Femei	50,55	49,98
Total populație	100 %	100 %

Distribuția etno-demografică a zonei, în profil rural-urban, conform datelor din Recensământul populației din 1992 este următoarea:

Jude		Etnie						Total	
		Alții		Români		Maghiari			
Covasna	Rural	1652	52,6%	22901	44,5%	84036	50,1%	108589	48,9%
	Urban	1487	47,4%	28512	55,5%	83585	49,9%	113584	51,1%
	Total	3139	100%	51413	100%	167621	100%	222173	100%
Harghita	Rural	2744	68,8%	19165	42,3%	169222	57,8%	191131	55,9%
	Urban	1243	31,2%	26126	57,7%	123446	42,2%	150815	44,1%
	Total	3987	100%	45291	100%	292668	100%	341946	100%

I. IDENTIFICATORI ETNICI:

1. Care este prima limbă pe care ați învățat-o?

Limba		Eșantion		Total
		Români	Maghiari	
Limba	NR	0,2%	-	0,1%
	Română	97,9%	1,4%	49,0%
	Maghiară	1,9%	98,6%	50,9%
Total		100,0%	100,0%	100,0%

2. Utilizarea limbii materne în familie: "În ce limbă vorbiți / vorbeați cu ..."

Eșantion		Soțul dvs.?	Tatăl dvs.?	Cu mama?	Bunicul dvs. d.p. mamei ?	Bunica dvs. d.p. mamei ?	Bunicul dvs. d.p. tatălui ?	Bunica dvs. d.p. tatălui ?	Primul dvs. copil?
Români	Română	75,1%	96,5%	94,8%	91,6%	92,6%	93,2%	94,6%	71,1%
	Maghiară	2,2%	2,4%	3,8%	4,0%	4,1%	2,9%	3,0%	0,6%
	Germană	-	-	-	0,3%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%
	Alta	0,2%	0,2%	0,2%	-	-	-	-	-
	Egal /Ro-Mag	2,9%	0,6%	1,1%	0,6%	0,6%	0,2%	0,2%	2,1%
	Egal /Ro-Germ	-	-	-	0,2%	0,2%	-	-	-
	Egal/Ro-altele	-	-	-	-	-	-	-	0,2%
	Nu e cazul	19,7%	0,3%	0,2%	3,3%	2,4%	3,6%	2,1%	25,9%
	Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Maghiari	Româna	1,4%	0,9%	1,2%	1,5%	1,4%	0,9%	1,1%	0,5%
	Maghiară	75,9%	96,8%	97,2%	93,0%	94,0%	92,9%	93,7%	72,6%
	Germană	-	-	-	0,2%	0,2%	-	-	-
	Egal /Ro-Mag	1,7%	0,2%	0,3%	-	-	0,2%	0,2%	0,6%
	Egal /Ro-Germ	0,2%	-	-	-	-	-	-	-
	Egal /Mag-Germ	0,2%	-	-	-	-	-	-	-
	Nu e cazul	20,7%	2,2%	1,2%	5,3%	4,5%	6,0%	5,1%	26,3%
	Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

3. Descendența etnică a subiecților

Eșantion	Naționalitatea	Naționalitate a mamei	Naționalitatea tatălui	Naționalitatea bunicului d.p. mamei	Naționalitatea bunicii d.p. mamei	Naționalitatea bunicului d.p. tatălui	Naționalitatea bunicii d.p. tatălui	Naționalitatea partenerului
Români	Română	93,4%	95,4%	92,2%	91,6%	94,3%	94,5%	71,3%
	Maghiară	5,7%	3,8%	6,0%	6,7%	4,4%	4,3%	8,4%
	Romă	0,2%	0,2%	0,2%	0,3%	0,2%	0,2%	0,2%
	Germană	0,3%	0,3%	0,5%	0,5%	0,5%	0,2%	-
	Alta	0,2%	0,2%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	-
	Nu e cazul	0,3%	0,2%	0,8%	0,6%	0,3%	0,6%	20,1%
	Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Maghiari	Română	1,8%	1,1%	1,7%	1,7%	1,1%	1,1%	2,2%
	Maghiară	97,8%	97,8%	97,2%	97,2%	96,1%	97,1%	77,3%
	Romă	-	-	0,2%	-	-	-	-
	Germană	-	-	0,3%	0,3%	0,8%	0,3%	0,2%
	Alta	0,3%	1,1%	0,2%	0,2%	0,9%	0,3%	0,5%
	Nu e cazul	-	-	0,5%	0,6%	1,1%	1,2%	19,9%
	Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

4.1. Autoidentificare în termeni naționali sau regionali (subiecții români)

	Mă consider în primul rând...	Mă consider în al doilea rând...	Mă consider în al treilea rând...
Român	63,8%	27,6%	9,3%
Balcanic	0,2%	3,9%	6,1%
Est european	0,3%	2,6%	18,9%
Ardelean	25,4%	45,7%	13,1%
Oltean	0,3%	1,1%	-
Moldovean	4,6%	8,7%	3,4%
Regătean	0,6%	2,2%	0,9%
Bucovinean	0,2%	0,3%	0,4%
Dobrogean	0,5%	0,2%	-
Bihorean	0,3%	-	-
Bucureștean	0,3%	0,8%	0,4%
Bănătean	-	0,3%	0,5%
Maramureșean	0,3%	0,3%	0,5%
European	2,9%	5,5%	44,7%
Altceva	0,3%	0,8%	1,8%
Total	100,0%	100,0%	100,0%

4.2. Autoidentificare în termeni naționali sau regionali (subiecții maghiari)

	Nr. subiecți	Col %
Maghiar din România	71	11,0%
Maghiar din Transilvania	230	35,5%
Maghiar cu cetățenie română	111	17,2%
Secui	185	28,6%
Altceva	50	7,7%
Total	650	100,0%

5.Plurilingvism: Gradul de utilizare a limbilor folosite în Transilvania

Eșantion		Cât de bine vorbește românește	Cât de bine vorbește maghiara	Cât de bine vorbește germana	Cât de bine vorbește limba romani
Români	Este limba maternă	97,2%	2,7%	0,3%	-
	Vorbește la perfecție chiar dacă nu e limba maternă	1,7%	9,7%	0,3%	-
	Vorbește foarte bine, dar cu accent	0,9%	5,7%	0,7%	-
	Se face înțeles în majoritatea situațiilor	0,2%	8,6%	1,2%	0,8%
	În unele situații se face înțeles, dar cu dificultăți	-	17,0%	2,8%	1,0%
	Cunoaște doar câteva cuvinte	-	27,2%	16,1%	3,5%
	Nu știe nici un cuvânt	-	28,8%	78,1%	93,8%
	NR	-	0,2%	0,5%	0,8%
	Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Maghiari	Este limba maternă	1,9%	98,1%	-	-
	Vorbește la perfecție chiar dacă nu e limba maternă	12,7%	1,1%	0,2%	-
	Vorbește foarte bine, dar cu accent	22,7%	0,3%	1,2%	-
	Se face înțeles în majoritatea situațiilor	29,8%	0,2%	2,2%	-
	În unele situații se face înțeles, dar cu dificultăți	21,0%	0,2%	6,5%	0,3%
	Cunoaște doar câteva cuvinte	9,1%	-	28,9%	5,7%
	Nu știe nici un cuvânt	2,8%	0,2%	60,6%	93,0%
	NR	0,2%	-	0,5%	0,9%
	Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

6. Numai pentru români: Cum ați învățat ungurește?

		Nr. subiecți	Col %
Cum ați învățat ungurește?	De la prietenii mei maghiari	84	47,7%
	La grădiniță sau la școală	19	10,8%
	De la o rudă care vorbea maghiara sau era maghiar	56	31,8%
	Am luat ore particulare de la un maghiar	1	0,6%
	Altfel	16	9,1%
Total		632	100,0%

II. MIGRAȚIA INTERNĂ A POPULAȚIEI

1. Imobiliii și imigranții români și maghiari

		Eșantion		Total
		Români	Maghiari	
De când locuiți în această localitate?	M-am născut aici	55,3%	62,3%	58,9%
	Nu m-am născut aici	44,7%	37,7%	41,1%
Total		100,0%	100,0%	100,0%

2. Perioadele de imigrare în zonă :

		Eșantion		Total
		Români	Maghiari	
Din ce an locuiți aici?	1913-1939	1,1%	4,4%	2,6%
	1940-1944	-	4,8%	2,2%
	1945-1949	1,1%	2,8%	1,9%
	1950-1954	2,5%	4,4%	3,4%
	1955-1959	3,9%	6,3%	5,1%
	1960-1964	5,0%	7,5%	6,2%
	1965-1969	10,6%	6,0%	8,4%
	1970-1974	12,1%	13,1%	12,5%
	1975-1979	13,5%	13,5%	13,5%
	1980-1984	16,0%	10,7%	13,5%
	1985-1989	13,8%	9,1%	11,6%
	1990-1994	11,0%	6,7%	9,0%
1995-2000	9,6%	10,7%	10,1%	
Total		100%	100%	100%

3. Mobilitate teritorială: Zonele de plecare

	Eșantion		Total
	Români	Maghiari	
Imobili/Nedeclarat	53,6%	56,2%	54,9%
Același județ	10,1%	28,8%	19,6%
Județ din Secuime	0,6%	2,5%	1,6%
Județ vecin din Transilvania	8,4%	4,0%	6,2%
Județ vecin din Moldova	7,8%	1,1%	4,4%
Alt județ din Transilvania	6,0%	5,7%	5,9%
Alt județ din Moldova	6,6%	-	3,3%
Județ din Muntenia	6,8%	1,2%	4,0%
Ungaria	-	0,6%	0,3%
Total	100%	100%	100%

4. Direcția migrațiilor în județ, pe criteriul rural/urban

Eșantion		Rezidență în		Total	
		Rural	Urban		
Români	Primul domiciliu în:	Rural	263	115	378
			69,6%	30,4%	100,0%
	Urban		37	217	254
			14,6%	85,4%	100,0%
	Total		300	332	632
			47,5%	52,5%	100,0%
Maghiari	Primul domiciliu în:	Rural	294	105	399
			73,7%	26,3%	100,0%
	Urban		56	185	241
			23,2%	76,8%	100,0%
	Total		350	290	640
			54,7%	45,3%	100,0%

NB: "Primul domiciliu" se referă la domiciliul de origine al migraților, înaintea tuturor deplasărilor care au avut drept țintă actuala reședință a acestora.

5. Direcția imigrărilor, în funcție de nivelul de educație și zona de plecare

Eșantion	Rezidență	Educație	Zona de plecare				Total	
			Imobili	Secuime	Transilvania	Moldova		Muntenia
Români	Rural	Șc. generală	47,3%	44,4%	23,3%	17,2%	27,3%	41,0%
		Șc. profesională	22,7%	25,9%	26,7%	41,4%	36,4%	25,7%
		Liceu	24,6%	25,9%	26,7%	24,1%	9,1%	24,3%
		Post-liceal/facultate	5,4%	3,7%	23,3%	17,2%	27,3%	9,0%
		Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	Urban	Șc. generală	20,7%	4,9%	11,5%	22,6%	12,1%	16,6%
		Șc. profesională	20,7%	24,4%	31,1%	35,5%	18,2%	25,6%
		Liceu	45,9%	41,5%	26,2%	19,4%	36,4%	35,8%
		Post-liceal/facultate	12,6%	29,3%	31,1%	22,6%	33,3%	22,0%
		Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Maghiari	Rural	Șc. generală	37,9%	31,6%	33,3%	75,0%	33,3%	36,3%
		Șc. profesională	33,9%	29,6%	38,9%	-	66,7%	32,9%
		Liceu	23,2%	26,5%	16,7%	25,0%	-	23,6%
		Post-liceal/facultate	4,9%	12,2%	11,1%	-	-	7,2%
		Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	Urban	Șc. generală	9,5%	26,7%	9,1%	-	-	15,2%
		Șc. profesională	21,9%	22,8%	9,1%	33,3%	-	20,0%
		Liceu	47,4%	30,7%	27,3%	66,7%	60,0%	39,0%
		Post-liceal/facultate	21,2%	19,8%	54,5%	-	40,0%	25,9%
		Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

6. Existența unei a doua reședințe

		Eșantion		Total
		Români	Maghiari	
Aveți altă reședință decât aceasta?	Da	8,7%	7,1%	7,9%
	Nu	91,3%	92,9%	92,1%
Total		100,0%	100,0%	100,0%

7. Gradul de ocupare

		Eșantion		Total
		Români	Maghiari	
Lucrați în prezent?	Da	41,3%	41,3%	41,3%
	Nu	58,7%	58,8%	58,7%
Total		100,0%	100,0%	100,0%

8. Frecvența declarată a plecării la muncă în Ungaria: De câte ori ați lucrat în Ungaria în ultimii 10 ani...?

	Eșantion			
	Români		Maghiari	
	Subiectul	Soțul/soția	Subiectul	Soțul/soția
Niciodată	81,8%	83,5%	57,9%	59,1%
O dată	1,7%	1,1%	8,3%	2,8%
De două – trei ori	1,4%	0,9%	4,7%	2,8%
De mai puțin de zece ori	0,8%	0,2%	1,1%	1,2%
De mai mult de zece ori	0,3%	-	0,9%	0,6%
Nu răspunde	13,9%	14,2%	27,0%	33,4%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

9. Rețele de sprijin pentru căutarea de lucru în Ungaria: Cine l-a ajutat să obțină primul loc de muncă?

	Eșantion			
	Români		Maghiari	
	Pe subiect	Pe soț/soție	Pe subiect	Pe soț/soție
Rudă sau prieten din țară	81,8%	83,5%	57,9%	59,1%
Rudă sau prieten din Ungaria	1,7%	1,1%	8,3%	2,8%
Firmă din Ungaria	1,4%	0,9%	4,7%	2,8%
Altceva	0,8%	0,2%	1,1%	1,2%
Total	0,3%	-	0,9%	0,6%

III. RELAȚII ȘI PERCEPȚII INTERCOMUNITARE

A. Posesia și comercializarea pământului

1. Aveți pământ?

		Eșantion		Total
		Români	Maghiari	
Aveți pământ?	Da	53,5%	39,4%	46,4%
	Nu	46,5%	60,6%	53,6%
Total		100,0%	100,0%	100,0%

2. Comercializarea pământului:

	Eșantion			
	Români		Maghiari	
	Ați cumpărat în ultimii 10 ani pământ?	Ați vândut pământ în ultimii 10 ani?	Ați cumpărat în ultimii 10 ani pământ?	Ați vândut pământ în ultimii 10 ani?
NR	-	-	2,3%	2,3%
Da, (de) la un etnic român	8,6%	4,5%	1,6%	0,7%
Nu	88,5%	95,0%	80,1%	89,6%
Da, (de) la un etnic maghiar	2,9%	0,5%	15,9%	7,4%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

B. Comparații: "În opinia dumneavoastră, dintre români și maghiari.... "

Eșantion		Cine sunt mai harnici ca muncitori?	Cine vine cu idei și solutii mai bune?	Cine se descurcă mai bine?	Cine câștigă mai bine?	Cine sunt camarazi de muncă mai buni?
Români	Românii	23,0%	25,5%	20,0%	13,0%	25,0%
	Maghiarii	9,0%	8,1%	21,7%	23,4%	7,6%
	La fel	54,5%	46,2%	43,5%	46,8%	56,8%
	Nu știu/Nu răspunde	13,5%	20,3%	14,8%	16,8%	10,6%
	Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Maghiari	Românii	0,4%	1,1%	13,1%	21,6%	2,0%
	Maghiarii	40,9%	43,4%	33,9%	16,3%	38,6%
	La fel	46,4%	35,0%	34,6%	37,8%	46,8%
	Nu știu/Nu răspunde	12,2%	20,5%	18,4%	24,3%	12,6%
	Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

C. Opinii despre căsătorie:

1. "La întemeierea unei căsătorii, în ce măsură contează, la partener..."

Eșantion		Averea	Naționalitatea	Aspectul fizic	Și fie de familie bun	Și ai bă o profesie bun
Români	În foarte mare măsură	15,1%	13,9%	21,1%	23,8%	28,5%
	În mare măsură	18,1%	14,9%	32,5%	33,8%	35,0%
	În mică măsură	20,8%	20,9%	27,5%	19,0%	17,6%
	În foarte mică măsură	43,1%	47,9%	16,7%	20,9%	15,8%
	Nu știu/NR	3,0%	2,4%	2,2%	2,5%	3,0%
	Total	100%	100%	100%	100%	100%
Maghiari	În foarte mare măsură	10,8%	46,0%	29,7%	29,2%	42,0%
	În mare măsură	24,1%	20,3%	35,3%	33,8%	34,4%
	În mică măsură	24,7%	11,8%	19,4%	19,2%	12,8%
	În foarte mică măsură	38,8%	20,7%	11,8%	16,4%	9,0%
	Nu știu/NR	1,7%	1,2%	3,8%	1,3%	1,8%
	Total	100%	100%	100%	100%	100%

2. "În ce măsură contează următoarele lucruri la alegerea nașului pentru o căsătorie?"

Eșantion		Și fie stimat de oameni	Și fie bogat	Și fie o rudă a marelor	Și fie de aceea	Și fie de aceea
Români	În foarte mare măsură	41,8%	24,1%	12,9%	37,8%	27,3%
	În mare măsură	36,6%	24,8%	17,9%	19,4%	15,5%
	În mică măsură	10,6%	26,4%	28,7%	14,6%	19,7%
	În foarte mică măsură	8,7%	22,5%	38,1%	25,9%	34,7%
	Nu știu/NR	2,4%	2,2%	2,4%	2,4%	2,9%
	Total	100%	100%	100%	100%	100%
Maghiari	În foarte mare măsură	50,1%	7,4%	20,7%	27,5%	56,0%
	În mare măsură	30,3%	8,1%	13,0%	15,9%	16,9%
	În mică măsură	7,6%	28,2%	18,0%	13,1%	7,1%
	În foarte mică măsură	6,5%	52,3%	44,5%	40,3%	16,8%
	Nu știu/NR	5,6%	4,0%	3,7%	3,2%	3,2%
	Total	100%	100%	100%	100%	100%

3. Daruri la nuntă - valori medii in lei

	Rezidență		Români	Maghiari	Total
La ultima nuntă la care ati fost cât ați dat ca dar de nuntă?	Rural	Medie	900 160	630 954	630 954
		Maximum	20 000 000	10 000 000	10 000 000
	Urban	Medie	970 191	659 825	659 825
		Maximum	6 000 000	5 000 000	5 000 000
	Total	Medie	933 930	643 728	643 728
		Maximum	20 000 000	10 000 000	10 000 000

4. Petrecerea sărbătorilor

Eșantion		Îmi petrec Crăciunul cu familia	Îmi sărbătoresc ziua de naștere cu prietenii	De Crăciun invit acasă și prietenii	Prietenii pe care-i invit acasă sunt:
Români	Întotdeauna	70,0%	20,0%	14,8%	29,6%
	De cele mai multe ori	17,4%	19,0%	20,2%	57,8%
	Uneori	10,6%	40,5%	42,4%	8,6%
	Niciodată	1,4%	19,2%	21,1%	1,9%
	Nu știu/NR	0,5%	1,3%	1,4%	2,1%
	Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Maghiari	Întotdeauna	88,5%	19,2%	7,6%	67,7%
	De cele mai multe ori	6,0%	17,1%	8,8%	19,4%
	Uneori	4,8%	34,0%	30,3%	7,0%
	Niciodată	0,6%	29,3%	53,2%	3,0%
	Nu știu/NR	0,2%	0,5%	0,1%	2,9%
	Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

IV. DISTANȚE ÎNTRE GRUPURI ETNICE

1. Pe cine simpatizați mai mult dintre

Țantion		Un român maghiar	Un rom maghiar	Un german român	Un maghiar german	Un român rom	Un german rom
Români	Nu știu/NR	3,0%	3,4%	3,8%	6,4%	1,6%	3,9%
	Român	73,8%	-	79,6%	-	91,1%	-
	Maghiar	4,6%	84,7%	-	55,1%	-	-
	Rom	-	3,4%	-	-	1,0%	4,5%
	German	0,2%	-	5,6%	25,4%	-	83,8%
	Nici unul	-	0,8%	-	0,3%	-	0,8%
	Indiferent	18,4%	7,7%	11,0%	12,7%	6,4%	7,0%
	Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Maghiari	Nu știu/NR	1,8%	1,1%	2,4%	1,3%	4,2%	2,6%
	Român	1,5%	-	39,5%	-	84,8%	-
	Maghiar	88,9%	95,2%	-	88,1%	-0,3%	-
	Rom	-	0,6%	-	-	6,6%	4,9%
	German	-	-	51,8%	4,8%	-	88,4%
	Nici unul	-	-	0,2%	-	0,3%	0,2%
	Indiferent	7,8%	3,0%	6,1%	5,8%	3,7%	3,9%
	Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

2. "Vă rugăm să ne indicați cu care dintre următoarele afirmații sunteți de acord, în ceea ce privește românii și maghiarii din România"

Eșantion		Nu a maghiari/români și accepta țară	A și accepta maghiari/români în țară dar nu în județul în care trăiesc	A și accepta maghiari/români în județul în care trăiesc	A și accepta maghiari/români și trăiesc unde vor (în această țară)
Români	Nu sunt de acord	85,4%	82,8%	82,1%	13,4%
	De acord	6,8%	6,8%	7,3%	78,8%
	NR	7,8%	10,4%	10,6%	7,8%
	Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Maghiari	Nu sunt de acord	93,7%	88,5%	91,0%	21,4%
	De acord	5,5%	10,7%	8,2%	77,9%
	NR	0,8%	0,8%	0,8%	0,8%
	Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

3. "Vă rugăm să ne indicați cu care dintre următoarele afirmații sunteți de acord, în ceea ce privește românii și germanii din România"

Eșantion		Nu a germani și accepta țară	A și accepta germanii în țară dar nu în județul în care trăiesc	A și accepta germanii în județul în care trăiesc dar nu în localitatea mea	A și accepta germanii și trăiesc unde vor (în această țară)
Români	Nu sunt de acord	88,1%	85,1%	85,1%	11,6%
	De acord	5,9%	6,3%	5,9%	82,0%
	NR	6,0%	8,5%	9,0%	6,5%
	Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Maghiari	Nu sunt de acord	96,8%	94,6%	91,5%	11,8%
	De acord	2,6%	4,8%	7,9%	87,5%
	NR	0,6%	0,6%	0,6%	0,6%
	Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

4. "Vă rugăm să ne indicați cu care dintre următoarele afirmații sunteți de acord, în ceea ce privește românii și romii din România"

Eșantion		Nu a romi în și accepta țară	A și accepta romi în județe țării dar nu în toate județele țării	A și accepta romi în județe localitatea mea țării, dar nu în toată țara	A și accepta romi și trăiesc unde vor (în această țară)
Români	Nu sunt de acord	54,9%	70,6%	68,2%	47,0%
	De acord	31,2%	12,8%	15,2%	47,2%
	NR	13,9%	16,6%	16,6%	5,9%
	Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Maghiari	Nu sunt de acord	74,6%	86,0%	82,9%	46,6%
	De acord	24,8%	13,4%	16,5%	52,7%
	NR	0,6%	0,6%	0,6%	0,6%
	Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

5. "Vă rugăm să ne indicați cu care dintre următoarele afirmații sunteți de acord, în ceea ce privește românii și evreii din România"

Eșantion		Nu a evrei și accepta țară	A și accepta evrei în județe țării dar nu în toate județele țării	A și accepta evrei în județe localitatea mea țării, dar nu în toată țara	A și accepta evrei și trăiesc unde vor (în această țară)
Români	Nu sunt de acord	80,9%	82,9%	83,5%	18,8%
	De acord	10,3%	6,3%	5,7%	74,1%
	NR	8,9%	10,8%	10,8%	7,1%
	Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Maghiari	Nu sunt de acord	90,4%	92,9%	90,1%	20,3%
	De acord	8,8%	6,4%	9,1%	78,9%
	NR	0,8%	0,8%	0,8%	0,8%
	Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

V. PERCEPEREA DISCRIMINĂRII

1. "Înainte de 1989 s-a întâmplat să aveți neplăceri din cauza vreunui din motivele următoare?"

Eșantion		Convingeri religioase	Vârsta	Regiunea în care v-a crescut	Convingeri politice	Apartenența național-etnică	Situația material-familială
Români	Adesea	3,2%	0,6%	0,6%	3,2%	2,4%	4,0%
	De puține ori	5,2%	4,0%	5,1%	5,1%	4,1%	7,6%
	Niciodată	88,9%	93,0%	92,1%	89,1%	91,6%	85,9%
	Nu știu/NR	2,7%	2,4%	2,2%	2,7%	1,9%	2,5%
	Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Maghiari	Adesea	4,0%	0,5%	0,9%	2,8%	5,1%	2,3%
	De puține ori	5,0%	2,5%	3,6%	7,7%	12,0%	4,3%
	Niciodată	90,4%	96,3%	95,2%	88,8%	82,3%	92,8%
	Nu știu/NR	0,6%	0,8%	0,3%	0,6%	0,6%	0,6%
	Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%

2. "Dar după 1990?"

Eșantion		Convingeri religioase	Vârsta	Regiunea în care v-a crescut	Convingeri politice	Apartenența național-etnică	Situația material-familială
Români	Adesea	2,2%	0,8%	1,9%	1,7%	3,0%	6,5%
	De puține ori	2,2%	3,2%	4,9%	6,6%	8,5%	10,1%
	Niciodată	94,1%	94,5%	91,8%	89,6%	86,7%	81,5%
	Nu știu/NR	1,4%	1,6%	1,4%	2,1%	1,7%	1,9%
	Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Maghiari	Adesea	0,2%	0,6%	0,6%	1,1%	2,0%	1,3%
	De puține ori	1,2%	1,7%	1,9%	2,1%	6,7%	4,3%
	Niciodată	97,7%	96,6%	96,4%	95,4%	90,0%	92,7%
	Nu știu/NR	0,9%	1,1%	1,1%	1,4%	1,2%	1,7%
	Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%

VI. ROMÂNII ÎN MINORITATE

1. "Dumneavoastră trăiți într-un județ locuit în cea mai mare parte de maghiari. Ați resimțit vreodată neplăceri din cauza faptului că sunteți român?"

(Eșantion: români)

	La serviciu?	La doctor?	Cu ocazia unor sărbători ale maghiarilor?	Într-un loc public?	În rezolvarea treburilor zilnice?	La cump
Adesea	4,7%	2,4%	4,3%	4,0%	1,9%	4,9%
De puține ori	13,1%	8,9%	7,6%	13,4%	10,8%	17,1%
Niciodată	79,3%	88,0%	87,5%	81,6%	86,6%	77,4%
Nu știu/NR	2,8%	0,8%	0,6%	0,9%	0,8%	0,6%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%

2. "Trăind într-o zonă în care majoritatea locuitorilor sunt maghiari..."

(Eșantion: români)

	Acord total	Acord par	Dezacord parțial	Dezacord total	Nu știu/NR	Total
Trăind într-o zonă în care majoritatea locuitorilor sunt maghiari, viața mea e mai grea.	5.5%	12.3%	15.3%	63.8%	3.0%	100%
Sunt mândru că sunt unul din românii de aici.	61.4%	18.0%	7.6%	8.1%	4.9%	100%
Faptul că în județul meu locuiesc în majoritate maghiari îmi este indiferent.	43.7%	16.0%	11.6%	19.6%	9.2%	100%
Românii din zona aceasta au învățat de la maghiari să-și organizeze munca mai bine.	15.2%	18.2%	17.4%	40.8%	8.4%	100%
Numai românii care trăiesc în regiunea aceasta îi cunosc cu adevărat pe maghiari.	22.6%	15.2%	13.1%	36.1%	13.0%	100%
Mă simt rupt de ceilalți români.	13.9%	17.9%	10.6%	45.3%	12.3%	100%
Este un avantaj pentru mine să locuiesc în această zonă.	19.8%	17.1%	21.4%	29.6%	12.2%	100%

VII. MOD DE VIAȚĂ

1. Venitul mediu lunar declarat, în lei

Eșantion			Rezidență în		Total
			Rural	Urban	
Români	Venitul net pe lună	Medie	842 924	1165 626	1 010 866
		Deviație standard	1 033 922	1 080 041	1 069 479
Maghiari	Venitul net pe lună	Medie	1 076 639	1 292 313	1176 265
		Deviație standard	1 154 039	1 640 955	1 402 982

2. Șomaj în ultimul an

		Eșantion		Total
		Români	Maghiari	
Ați fost șomer în ultimul an?	Da	13,0%	26,1%	19,6%
	Nu	87,0%	73,9%	80,4%
Total		100,0%	100,0%	100,0%

3. Nivelul de educație

		Eșantion		Total
		Români	Maghiari	
Școlaritate	Fără școală	0,6%	0,5%	0,6%
	4 clase terminate	8,4%	9,1%	8,7%
	Gimnaziu terminat	19,1%	17,2%	18,2%
	Școala profesională sau de ucenici terminată	25,6%	26,9%	26,3%
	Absolvent de liceu	30,4%	30,8%	30,6%
	Școala postliceală sau colegiu terminat	7,4%	8,9%	8,2%
	Studii universitare sau postuniversitare terminate	8,4%	6,6%	7,5%
Total		100,0%	100,0%	100,0%

4. Dotări în gospodărie

	Eșantion					
	Români			Maghiari		
	Da	Nu	Total	Da	Nu	Total
Telefon	47,9%	52,1%	100,0%	54,3%	45,7%	100,0%
Telefon mobil	16,5%	83,5%	100,0%	17,8%	82,2%	100,0%
CD-player	10,5%	89,5%	100,0%	17,0%	83,0%	100,0%
Combină muzicală	20,1%	79,9%	100,0%	16,1%	83,9%	100,0%
Calculator	10,0%	90,0%	100,0%	11,1%	88,9%	100,0%
Conectare la Internet	1,9%	98,1%	100,0%	2,6%	97,4%	100,0%
Video	17,3%	82,7%	100,0%	21,9%	78,1%	100,0%
Mașina de spălat vase	1,3%	98,7%	100,0%	3,9%	96,1%	100,0%
Mașină de spălat automată	32,4%	67,6%	100,0%	44,1%	55,9%	100,0%
Congelator	49,4%	50,6%	100,0%	50,6%	49,4%	100,0%
Cuptor cu microunde	5,2%	94,8%	100,0%	12,6%	87,4%	100,0%
TV color	73,4%	26,6%	100,0%	79,0%	21,0%	100,0%
Automobil	33,3%	66,7%	100,0%	43,0%	57,0%	100,0%
Casa de vacanță	5,0%	95,0%	100,0%	7,9%	92,1%	100,0%

5. În ultimele 12 luni s-a întâmplat să nu ajungă banii pentru...

	Eșantion							
	Români				Maghiari			
	Da	Nu	NR	Total	Da	Nu	NR	Total
Mâncare	57,1%	40,6%	2,4%	100%	31,4%	67,4%	1,2%	100%
Întreținere a locuinței	58,5%	39,5%	2,1%	100%	28,8%	70,4%	0,9%	100%

6. Religiozitate

		Eșantion		Total
		Români	Maghiari	
Cât de des mergeți la biserică?	Săptămânal, de mai multe ori	3,6%	3,6%	3,6%
	Săptămânal, o dată	18,7%	23,1%	20,9%
	Lunar de două, trei ori	12,2%	14,9%	13,6%
	Lunar, o dată	17,1%	13,5%	15,3%
	Annual, de două, trei ori	26,6%	24,6%	25,6%
	Anual, o dată și mai rar	16,8%	14,9%	15,8%
	Deloc	4,4%	4,2%	4,3%
	NR	0,6%	1,1%	0,9%
Total		100,0%	100,0%	100,0%

7. "Oamenii obișnuiesc să-și petreacă timpul liber în diverse feluri. În ultimele trei luni, dumneavoastră aproximativ de câte ori vi s-a întâmplat să...:"
(Eșantion: români)

	Aproape zilnic	De două ori pe săptămână	Săptămânal	De câteva ori pe lună	Lunar	O dată sau două săptămâni	Niciodată	Total
Ați ieșit în afara localității	6,2%	5,1%	12,9%	12,7%	13,8%	21,9%	27,5%	100,0%
Ați mers în vizită la prieteni	13,0%	15,3%	18,3%	15,9%	12,7%	11,9%	12,9%	100,0%
Ați mers la restaurant sau la discotecă	1,9%	3,0%	9,1%	5,9%	9,2%	10,5%	60,4%	100,0%
V-ați uitat la TV	75,0%	10,0%	4,9%	1,6%	1,9%	0,6%	5,9%	100,0%
Ați povestit cu prietenii sau vecinii	58,6%	18,0%	10,4%	4,9%	2,7%	2,9%	2,5%	100,0%
Ați mers la spectacole sau concerte	0,6%	1,1%	1,6%	2,9%	5,6%	17,2%	70,9%	100,0%
V-ați ocupat de grădină sau ați meșterit ceva prin casă (aveți un hobby)	40,9%	9,9%	8,3%	5,3%	3,4%	4,2%	28,0%	100,0%
Ați mers la o sală de aerobic sau body building	1,0%	1,1%	1,0%	1,1%	1,0%	2,1%	92,8%	100,0%
Ați ascultat muzică	40,4%	13,7%	10,2%	3,8%	3,2%	3,7%	25,1%	100,0%
Ați practicat un sport din plăcere	4,0%	3,0%	5,3%	2,7%	3,2%	3,7%	78,1%	100,0%
Ați dormit sau v-ați odihnit (în afara orelor de somn)	41,4%	13,6%	15,0%	5,3%	3,0%	2,9%	18,8%	100,0%
Ați jucat jocuri electronice (sau pe calculator)	3,3%	1,3%	3,0%	1,4%	2,4%	3,3%	85,2%	100,0%
Ați mers la cinema	0,3%	0,6%	1,3%	2,2%	6,4%	10,2%	79,0%	100,0%
Ați citit ceva relaxant	21,0%	10,5%	16,0%	7,3%	6,8%	8,1%	30,5%	100,0%
Altceva	9,2%	6,9%	6,9%	0,9%	3,2%	0,5%	72,5%	100,0%

(Eșantion: maghiari)

	Aproape zilnic	De două ori pe săptămână	Șaptemănal	De câteva ori pe lună	Lunar	O dată sau două săptămâni	Niciodată	Total
Ați ieșit în afara localității	0,3%	0,3%	7,8%	11,5%	9,6%	18,7%	51,9%	100,0%
Ați mers în vizită la prieteni	8,7%	9,2%	20,9%	14,4%	11,0%	10,2%	25,6%	100,0%
Ați mers la restaurant sau la discotecă	3,9%	4,1%	11,6%	4,8%	5,5%	12,7%	57,6%	100,0%
V-ați uitat la TV	74,6%	7,9%	5,1%	2,5%	0,3%	2,3%	7,3%	100,0%
Ați povestit cu prietenii sau vecinii	80,6%	10,7%	6,0%	0,9%		0,5%	1,3%	100,0%
Ați mers la spectacole sau concerte	0,2%	-	0,6%	2,6%	4,7%	10,6%	81,3%	100,0%
V-ați ocupat de grădină sau ați meșterit ceva prin casă (aveți un hobby)	47,7%	9,9%	10,5%	4,7%	2,3%	3,2%	21,8%	100,0%
Ați mers la o sală de aerobic sau body building	0,6%	1,1%	1,6%	-	0,8%	0,8%	95,2%	100,0%
Ați ascultat muzică	45,6%	11,7%	7,3%	3,8%	1,1%	5,8%	24,8%	100,0%
Ați practicat un sport din plăcere	3,0%	3,5%	5,6%	2,3%	1,7%	2,8%	81,0%	100,0%
Ați dormit sau v-ați odihnit (în afara orelor de somn)	24,0%	11,6%	10,1%	5,6%	1,1%	8,0%	39,6%	100,0%
Ați jucat jocuri electronice (sau pe calculator)	2,3%	1,1%	3,9%	2,3%	2,0%	2,5%	86,0%	100,0%
Ați mers la cinema	0,2%	0,2%	0,2%	2,9%	2,8%	5,1%	88,7%	100,0%
Ați citit ceva relaxant	36,6%	11,3%	10,9%	6,5%	2,9%	5,6%	26,2%	100,0%
Altceva	26,6%	15,2%	5,9%	4,9%	0,9%	3,0%	43,4%	100,0%

VIII. OPȚIUNI POLITICE

1. Opțiuni pentru alegerile generale: "Dacă duminica viitoare ar avea loc alegeri parlamentare cu ce partid ați vota?"

	Eșantion	
	Români	Maghiari
PDSR	31,5%	-
PNTCD	1,3%	0,2%
PNL	4,0%	0,3%
PD	4,6%	0,2%
UFD	0,6%	-
CDR	1,7%	0,9%
PSDR	0,3%	0,3%
UDMR	0,9%	73,3%
PRM	5,4%	-
PUNR	1,7%	-
ApR	7,4%	-
ANCD	0,2%	-
PSM	0,5%	-
PNR	0,3%	-
Alt partid	1,6%	0,9%
Nu m-am decis	22,2%	11,1%
Sigur nu particip la vot	12,0%	10,2%
NR	3,8%	2,7%
100,0%	100,0%	100,0%

2. "Dacă duminica viitoare ar avea loc alegeri pentru președinție, pe cine ați vota?"

	Eșantion		Total
	Români	Maghiari	
Ion Iliescu	45,5%	0,7%	22,7%
Emil Constantinescu	10,9%	38,9%	25,2%
Teodor Meleșcanu	16,8%	1,4%	9,0%
Corneliu Vadim Tudor	14,4%	-	7,0%
Varujan Vosganian	1,7%	-	0,9%
Valeriu Tabără	0,7%	-	0,4%
Frunda György	0,7%	54,2%	27,9%
Radu Vasile	1,0%	-	0,5%
Victor Ciorbea	1,2%	2,9%	2,1%
Altcineva	6,9%	1,9%	4,4%
Total	100,0%	100,0%	100,0%

3. "Alegeți din lista următoare trei caracteristici pe care viitorul președinte al României ar trebui să le aibă ca dvs. să fiți mulțumit de el"

	Eșantion					
	Români			Maghiari		
	Prima caracteristică	A doua caracteristică	A treia caracteristică	Prima caracteristică	A doua caracteristică	A treia caracteristică
Să fie un bun român	47,0%	7,8%	5,7%	0,5%	0,8%	-
În orice context să promoveze interesele Românilor	11,5%	18,6%	10,2%	0,3%	0,9%	0,8%
Să apere majoritatea de cerințele minoritarilor	3,1%	0,6%	4,4%	1,7%	1,0%	5,2%
Să militeze pentru integrarea Euro-atlantică a României	5,7%	9,7%	4,7%	8,4%	7,3%	8,1%
Să impună o legislație adecvată în ceea ce privește protecția mediului înconjurător	1,8%	3,6%	5,0%	2,6%	5,8%	5,7%
Să militeze pentru descreșterea inegalităților între veniturile populației	13,4%	14,1%	9,4%	11,4%	10,4%	12,6%
Să-i convingă pe investitorii străini să investească în România	4,8%	12,0%	10,9%	7,6%	8,0%	8,2%
Să sporească capacitatea armatei de a apăra frontierele țării	0,5%	3,9%	2,9%	0,8%	0,6%	1,2%
Să promoveze armonia între majoritari și minoritari	1,0%	5,8%	6,5%	17,4%	24,4%	9,9%
Să promoveze drepturile minoritarilor	0,5%	1,5%	1,1%	36,2%	17,7%	14,6%
Să cinstească eroii neamului	0,5%	3,4%	4,7%	1,1%	1,9%	2,0%
Să sprijine dezvoltarea educației în România	6,6%	10,7%	15,7%	6,9%	11,4%	12,2%
Să mențină relații bune cu țările vecine	2,4%	6,6%	13,8%	4,9%	9,7%	19,0%
Să militeze pentru unirea Basarabiei cu România	1,3%	1,6%	4,9%	0,2%	0,1%	0,5%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%